

news letter

Občanská společnost –
nevinná bestie*

Ladislav Jakl
tajemník prezidenta republiky

Ladislav Jakl:
Občanská
společnost –
nevinná bestie

Marek Loužek:
Václav Klaus jako
zakladatel think
tanku

Pavel Kalina:
Darebákovy
narozeniny

Václav Klaus se potýká se svými oponenty na několika frontách. Jednou z těch, na níž rozhodně není klid, je trvalá polemika s myšlenkovou koncepcí tzv. *občanské společnosti*. Přestože tato polemika hoří již léta, kolem málokterého tématu panuje takové zmatení jako u sporu o občanskou společnost.

Klausovi kritikové

Kdo jsou Klausovi kritici v této polemice? Rozdělím je do dvou skupin. Ta první chápe výhrady Václava Klause k projektu tzv. občanské společnosti jako projev jeho nesnášenlivosti vůči spontánním aktivitám všeho druhu či jako projev etatismu, který nesnese státem nekontrolované aktivity. A ta druhá skupina dobře ví, kam Klausovy výhrady směřují, ale dělá vše pro to, aby první skupina byla co nejpočetnější.

Ona druhá skupina chápe model občanské společnosti jako nástroj prosazování svého vlivu a moci mimo demokratické či tržní principy. A protože nechce být ve svém úsilí demaskována, vydává Klausovu kritiku svých praktik za potlačování běžných více či méně bohumilých společenských aktivit.

Proto je chaos kolem výkladu pojmu „občanská společnost“ nikoli projevem nedostatečného utřídění pojmů, ale spíše důsledkem dlouhodobé cílevědomé propagandy.

Kolem výkladu pojmu „občanská společnost“ je chaos nikoli projevem nedostatečného utřídění pojmů, ale spíše důsledkem dlouhodobé cílevědomé propagandy.

dy. Propagandy, jejímž cílem je vyvolat u aktivistů spolků, nadací, veřejně prospěšných společností či občanských sdružení pocit, že Klaus ohrožuje jejich svobodu při rozvíjení všemožných aktivit, a učinit tak z nich své spojence.

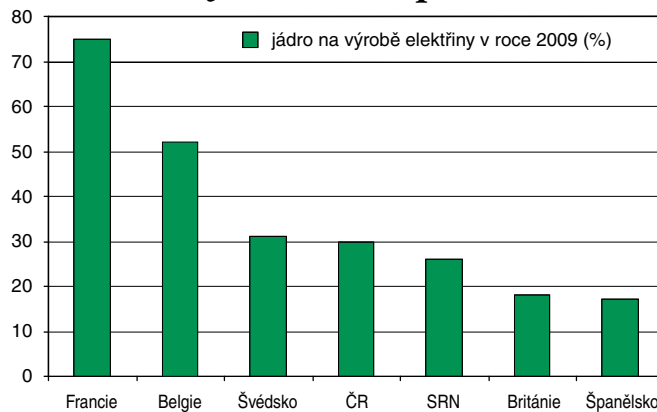
Model občanské společnosti není jiným pojmem pro spontánní aktivity lidí, pro pestré projevy života společnosti. To by byl základní omyl. Svobodná otevřená živá společnost je přirozeným prostorem pro mnohé neorganizované i organizované aktivity. Ty slouží svým členům k uspokojování potřeb nebo k prosazení cílů, které tito členové považují za priority v rámci společnosti. Tyto iniciativy se zbytečně cítí dotčeny slovy o modelu občanské společnosti jako o hrozbě pro svobodu člověka. Klausova varovná slova o občanské společnosti nemíří na jejich bohumilé či třeba i velmi utilitární aktivity, ale na ideologii, podle které je třeba „zastaralou“ demokracii nahrazovat jinými principy a v níž síť nestátních struktur sehrává roli mocenského nástroje.

Veřejný a soukromý zájem

Některé z těchto struktur se stávají nátlakovými skupinami, které si plnění svých

ČERVENCOVÝ GRAF CEPU

Jádro v Evropě

* Příspěvek do sborníku „Václava Klause. Festschrift k významnému životnímu jubileu“. Praha, Fragment 2011, s. 120–127. Mezititulky jsou redakční.

priorit vynucují i dosti neomaleně. Mají to v demokracii jednoduché, neboť využívají fenoménu *koncentrovaného a rozptýleného zájmu*. Fenoménu, na němž spočívají všechny lobbismy i efektivita prosazování skupinových zájmů proti zájmům širší veřejnosti. Lze nalézt mnoho rozhodnutí, při kterých je újma rovnoměrně rozprostřena, takže dotčené tolik nepálí a nemotivuje je účinně se bránit, zatímco z výnosu z takového rozhodnutí profituje malá skupina a každý její člen je proto vysoce motivován a skupina bývá dobře organizována.

Zájmové skupiny jsou vynalézavé při šíření propagandy, která má jejich parciální zájmy prezentovat jako zájem veřejný. Nicméně všechny tyto projevy k životu svobodné společnosti patří a pokoušet se je vymýtit by bylo pošetilé. Ano, občas tyto formy nátlaku dosahují takové míry, že pro ochranu zájmu rozptýleného je třeba jim čelit. To lze ale opět jen konkurenčním vlivem a také rozhodnou a dobrou argumentací. Institucionálně to není možné.

Dosud jsme ale mluvili jen o nástrojích *vlivu*. Krajní projevy tzv. občanské společnosti se ale s vlivem nespokojují. Touží po *moci*. Příkladem jsou profesní komory s povinným členstvím, na které je ze zákona delegována část výkonu státní správy. Vůči svým členům se chovají jako autoritativní státní orgán, nečlenům mohou zabránit ve vstupu na trh. O občani a jeho právech tak rozhoduje zájmová skupina bez univerzálního mandátu.

Dalším případem je ustanovení pravidel tzv. kolektivního vyjednávání, podle kterých jsou dohody uzavřené odborovými svazy platné i pro pracoviště, kde odbory nejsou. Lze říci, že pracovní právní podmínky jednoho zaměstnance určuje nikoli zákon a smlouva, ale rozhodnutí zaměstnanců úplně jiné firmy.

Jiným příkladem je situace, kdy profesní sdružení či zájmové skupiny delegují či no-

minují kandidáty do orgánů, které jsou pověřeny výkonem státní správy (třeba mediální rady). Lze pak říci, že člen takové skupiny rozhoduje i za spoluobčany, kteří členy žádné takové skupiny nejsou.

Dalším příkladem jsou správní rozhodnutí, kdy účastníky řízení jsou ze zákona i vyjmenované zájmové skupiny (např. organizace ekologických aktivistů a radikálů), jejichž členové tak mají větší rozhodovací pravomocí než veřejné, občany volené instituce.

Na mezinárodní úrovni jde o nátlakové a zájmové organizace, které – do značné míry financované penězi rozdělovanými veřejnými institucemi – získávají práva podobná mezinárodním organizacím s mandátem.

Role občana

Není třeba nikomu vyčítat, že zájmové skupiny důsledně sledují své zájmy. To je ve svobodné společnosti normální. Problém nevězí v aktivitách zájmových skupin, odborů, komor či „neziskových“ organizací. Tyto subjekty se pouze v mezích daných podmínek snaží maximalizovat svůj profit. Problém vězí v pravidlech, která těmto subjektům svěřují část moci. Tato pravidla jsou produktem postdemokratické ideologie. Osou této ideologie je právě pojem „*občanská společnost*“.

Zájmové skupiny jsou vynalézavé při šíření propagandy, která má jejich parciální zájmy prezentovat jako zájem veřejný.

Na první pohled jde jen o název, u kterého bychom spolu se Shakespearem mohli říci: Co je po jméne, svobodná společnost i pod jiným jménem „voněla by stejně“. Mohli bychom říkat, že občanskou společností lze rozumět i svobodnou společnost, strukturovanou spontánně vzniklými organizacemi. Ale není tomu tak. Už v samotném termínu „občanská společnost“ je obsaženo jisté nikoli neutrální vidění světa.

Každý z nás je nositelem

mnoha rolí. Ráno vstaneme a potkáváme se s členy své rodiny jako tatínek, sestra či třeba strýček. Jedeme do práce a jsme cestujícími. V práci jsme kolegy svých kolegů. Pak jsme třeba návštěvníkem koncertu či zákazníkem v restauraci. Některé role se překrývají a kombinují, jiné střídají.

Být lidskou osobností není role. To je identita. Zato být občanem je role. Občanem jsme, když přicházíme do styku se státem nebo obcí, prostě s erárním soukolím. Občanem je člověk jako volič, daňový poplatník, příjemce dávek jako objekt regulací. Je to role široká, nikoli zastřešující. Není to identita.

Občanská společnost je proto primárně společností občanů, vymezených lidských rolí, nikoli lidí se vším všudy. Je společností chápající člověka zúženě jen jako občana. Občanská společnost nemůže být zastřešujícím termínem pro celé lidské společenství, nýbrž pouze pro vymezený typ aktivit a vztahů. Nevyčerpává veškerou lidskou pospolitost. Pokud by-

chom připustili, že ve všech svých rolích je člověk občanem, pak splňujeme definici totalitní společnosti. V té má stát ambici vstupovat „totalně“ do všech oblastí lidského života, koneckonců odtud také tento systém dostal své jméno.

Prosakování státu

V jistém smyslu by bylo možné chápat pojem „občanská společnost“ jako společenství žijící v takovém státě, který je důsledně odvozen od vůle a mandátu občanů, a to na rozdíl od totalitního režimu, kde je občan jen kolečkem státní mašinerie. Jenže podle tohoto pojetí nejde o společnost ve vlastním slova smyslu, nejde o sociální vzájemné společenství, ale jde o strukturu, o stát, o nástroj kolektivního rozhodování a tím i o (byť tu nejcivilizovanější) formu násilí vůči svobodné individualitě. V takto pojeté občanské společnosti sice údajně existuje stát pro občana, zatímco v totalitním režimu je občan pouze částí celku a jeho identita je podřízena vyšší identitě kolektivu.

NOVINKA

Nakladatelství **Fragment** nabízí sborník příspěvků, které zahraniční i čeští autoři napsali u příležitosti sedmdesátých narozenin prezidenta **Václava Klause**. Obsahuje odborné a nadčasové texty více než padesáti autorů z patnácti zemí světa. Jsou mezi nimi významní politici, ekonomové, filozofové, představitelé úspěšných think tanků a firem, a další osobnosti veřejného života a vědy. Piší nejen o Václavu Klausovi, ale především o tématech a myšlenkách, které s ním sdílejí. 336 stran.

objednávky na www.fragment.cz

v obou případech ale mluvíme o státu a o vztahu státu a jednotlivce, nikoli o vztazích jednotlivců či jejich spontánních, svobodně utvářených struktur mezi sebou.

Vedle demokratického státu ale paralelně existují různá jiná společenství s vlastními přirozenými vazbami, přirozenými nevnučenými a neformálními autoritami, či dokonce paralelní systémy s autonomními pravidly, rituály i institucionálními mechanismy. Ty tvoří jádro veřejné mimointimní lidské existence. Pokud má někdo na mysli právě tyto paralelní struktury a používá pro ně termín občanská společnost, nedělá pouze sémantickou chybu, ale vypovídá tím i o svém chápání lidské sounáležitosti. Snaží se totiž přenášet modely vztahu občan-stát na všechny ostatní, i spontánní a přirozené aktivity.

Na první pohled to vypadá obráceně, že totiž postdemokraté mluví o občanské společnosti jako o jakémsi konkurentu státu, o jeho alternativě, která může stát vytlačovat z jeho domén a přebírat některé jeho funkce. Ve skutečnosti ale jde o cosi jiného. Prostřednictvím zdánlivého tlaku na „poobčanštění“ státu prosakuje naopak sám stát a jeho atributy i do oblastí, kvůli kterým nebyl vytvořen. Toto prosakování je nebezpečnější než samotné rozpínání státu. Je totiž méně patrné a naši svobodu omezuje nenápadněji než státní moc. Při rozpínání státu jsou jeho hranice stále zřetelné, při prosakování už nikoli.

Kvazistátní struktury

Typického stoupence takto definovaného konceptu občanské společnosti odhalí jednoduché výroky. Na jedné konferenci jsem slyšel, že případné omezení státních dotací pro tzv. neziskové organizace by prý bylo přímým ohrožením občanské společnosti. Jestliže nám někdo tvrdí, že občanská společnost je pouze termínem pro nezávislé spontánní organizované aktivity, jak je možné, že tyto aktivity mají mít nárok na peníze násilím vybrané státem od daňových poplatníků? Jak

může tyto údajně nezávislé, spontánní a přirozené aktivity ohrozit absence peněz od státu? Absence peněz od státu může přece ohrozit jen kvazistátní strukturu. Strukturu na stát napojenou, z něj žijící a státem se nechávající používat. Tedy prodlouženou ruku státní moci.

Stoupence ideologie občanské společnosti poznáme i podle typických vět typu: „Proč to má dělat stát, když to může za něj udělat ta či ona veřejně prospěšná organizace?“ Nebo třeba: „Je nutno zaplnit prázdný prostor mezi státem a jednotlivcem, to jen skrytí etatisté chtějí, aby stát vládl izolovaným individuím, a měl tak moc pevněji v ruce.“ Tyto už skoro otřepané věty prozrazují na svoje mluvčí, že nechápou, nebo dokonce účelově zamlžují sám princip státu jako prostoru vzniku a výkonu (a vynucení) kolektivního rozhodování.

Slova o „*prostoru mezi občanem a státem*“ jsou obvyklou frází ideologie občanské společnosti. Její stoupenci vyčítají svým oponentům, že chtějí tento prostor udržet jako vakuum. Demokraté se zase často zbytečně brání tvrzením, že si takové vakuum nepřejí, že ten prostor přece také chtějí mít zaplněný spontánními aktivitami lidí. Tento defenzivní postoj ale přejímá tezi postdemokratů, že takový prostor *mezi* automaticky existuje, existovat má a že spor je jen o tom, čím a jak má být zaplněn.

Prostor mezi občanem a jeho státem však nemá být žádný. A velice je nutno zdůraznit to klíčové slovo *jeho*. Obhájci fráze o prostoru mezi občanem a státem totiž nevidí stát jako instituci patřící občanům, ale jako monstrum, které je třeba nějak obházet, nahrazovat, překonávat jiným modelem kolektivního rozhodování. Občanskou společností. Proto necítí potřebu a nutnost, aby se občan svého státu mohl přímo dotýkat. Jejich vidění vychází z představy, že stát (a politika vůbec) byl zřízen jakýmsi výsadbáři z jiných světů. Proto vidí smysl v paralelních strukturách nahrazujících demokracii pře-

bíráním přímého podílu na rozhodování nebo ve vidění nátlakových skupin jako prostředníka mezi občanem a státem. A tyto organizace mají fungovat jako flitr, jako monopolní zprostředkovatel. Jako svého druhu „majitel klíčů“.

Občan, který je od státu oddělen jakýmsi „živým“ prostorem, ztrácí možnost svůj stát přímo pověřovat svým mandátem, tento mandát průběžně aktualizovat a kontrolovat. Stává se závislým na korporativistických strukturách. Stoupenci této ideologie nevidí stát jako instituci stojící a padající s mandátem občanů, ale jako jakéhosi samostatného živočicha. Občan má ale zásadní právo, aby mezi ním a jeho státem nebyla bariéra žádná. Má právo, aby mezi ním a státem nestál žádný překladatel z češtiny do češtiny, žádný zprostředkovatel. Občan má právo svůj stát řídit a kontrolovat přímo. A ne že kdosi svými širokými zády odstaví občana od jeho státu se snahou získat výsostné právo na tlumočení jeho přání a zájmů.

Prostor pro spontánní organizované aktivity lidí má existovat a má být nekonečně velký. Jeho poloha ale nijak nesouvisí se spojnicí mezi státem a občanem a je na ní zcela nezávislá.

Útok na svobodu

Další frází stoupců modelu občanské společnosti je, že určité struktury mají vykonávat jisté činnosti *za stát*, místo něj, protože to je prý výhodnější, efektivnější. Má-li ale někdo dělat něco za stát (místo státu), pak se tím především přiznává, že se mluví o doménách primárně náležících státu. Od státu si je různé „náhradní struktury“ jen půjčují v zájmu údajně lepší efektivity. Říkají také, že lépe než státní mašinerie bude plnit tyto funkce nestátní organizace, ale protože to vlastně dělá „za stát“, chce za to od státu výhody. A stát si zároveň nad těmito „propůjčenými“ aktivitami ponechává svou kontrolu.

Protagonisté modelu občanské společnosti tím přiznávají, že jde o činnosti, které z principu nepatří do sféry

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 89/2011 „**Ronald Reagan – sto let od narození**“, do něhož přispěli **John O'Sullivan, Václav Klaus, Hynek Fajmon, Jiří Brodský, Jan Skopeček, Martin Erva, Dinesh D'Souza, Alexandr Tomský, Jefim Fištejn, Roman Joch, Lukáš Petřík a Jiří Zahrádka**. Editorem sborníku je **Marek Loužek**. Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus**.

160 stran, 100 Kč.

objednávky na www.cep.in.cz

individuálního rozhodování. Zároveň s tímto přiznáním říkají, že stát není ideálním místem pro výkon kolektivního (a tedy jednotlivcům vnučeného) rozhodování. Jejich cílem je od státu (a pryč ze sféry demokratické kontroly) přebírat nejen objem jakési péče či okruh činností, ale i právo obhospodařovat veřejné statky, brát si na to od státu prostředky a oprávnění rozhodovat o druhých lidech. A to je nebezpečné.

Jestliže stát, byť demokratický, je formou násilí, pak je třeba ostří tohoto násilí držet v pevné pochvě demokratických institucí nadaných mandátem, omezených demokratickými pravidly a kontrolováných veřejností. Prosakuje-li erár mimo demokratickou kontrolu a zároveň ponechává-li si možnost zasahovat do života lidí, užívat jejich peníze atd., pak je to nejnebezpečnější forma etatismu.

Nemáme chtít, aby někdo dělal něco za stát. Máme chtít, aby toho stát dělal co nejméně, ale aby to málo skutečně dělal jen on sám. Za stát může konat pouze stát. Pokud jedná jeho jménem někdo jiný, zůstane tomuto „náhradnímu“ subjektu pravomoc používat proti občanům násilí, ale poztrácí se jeho

podřízenost demokratickým a kontrolním mechanismům. Existují-li veřejné statky, jejichž spravování a užívání opravňuje k užití kolektivistického násilí, pak necht jsou spravovány a užívány pod demokratickou kontrolou demokratického státu, neboť pro jeho existenci jinak není žádné jiné oprávnění.

Jestliže tisíce spontánně vzniklých společenských aktivit vyvíjejí činnost ve prospěch svůj i svého okolí, pak tak nečiní „za stát“, ale za sebe, ze své vůle a ze své potřeby. Přece nelze mlčky předpokládat, že stát je původně výhradním legitimním provozovatelem těchto činností a spontánní aktivity jen náhradním (a třeba i někdy lepším), druhotným řešením. Spontánní autentické aktivity musí být iniciovány nezávisle na veřejném sektoru, jinak o spontánnosti a autenticitě nemůže být řeč.

Pokud by někdo takovým spontánním aktivitám chtěl bránit v činnosti či tuto činnost chtěl nějak omezovat, dopouštěl by se útoku na svobodu. To však od kritika modelu občanské společnosti, jakým je Václav Klaus, nehrozí a nikdy nehrozilo. Ano, propagátoři „občanské společnosti“ za takový útok po-

važují již snížení či odepření státní dotace či zpochybnění nároku na daňovou výhodu. Dotace je alespoň přímá nedobrovolná účast poplatníků na financování jisté činnosti, ale selektivní daňová úleva je stejnou nedobrovolnou účastí, avšak nepřímou, skrytou, a proto nevyžadující demokratické prosazení v soutěži s jinými prioritami. Na ostatní poplatníky přenáší povinnosti doplácet na veřejné statky i za ty subjekty, kterým bylo selektivně uleveno.

Útok na demokracii

Tendence dát organizacím a skupinám moc nad člověkem a fungovat místo státu nebo stát dokonce ovládat je třeba chápat jako formu korporativismu. A korporativismus vznikl z frustrace nad demokracií a z neschopnosti řešit tuto frustraci uvnitř systému. Klasickou ukázkou tohoto myšlení je věta: *Jsmo syti nevěcného hašteření politiků.*

Mohla by dobře zapadnout do některého Mussoliniho projevu nebo do Hitlerova Mein Kampf, pochází však z české klasiky občanské společnosti – z ustavujícího prohlášení hnutí Impuls 99. Není ničím menším než přímým útokem na demokracii.

Kdyby její autoři chtěli zůstat na půdě demokracie, pak by se obraceli se svou nevolí na konkrétní politiky, konkrétní strany, mohli by je právem či neprávem kritizovat jakkoli brutálně a mohli by tvrdit, že oni by politiku dělali lépe, anebo by pověřili někoho, komu by už věřili. Jenže tato věta odsuzuje politiku jako systém a politiky jako „třidu“.

Jsou-li autoři podle svých slov syti „hašteření politiků“ čili legitimní soutěže lidí, kteří získali mandát svobodných spoluobčanů ve svobodných volbách, pak nemohou sledovat nic menšího než odstranění systému a zavedení něčeho jiného, než je demokracie. A do té doby se budou pokoušet o by-passování demokratického systému jinými metodami, které nejsou postaveny na mandátu občanů, pocházejícího ze svobodných a rovných voleb.

Občanská společnost je prezentována jako nevinný model, proti kterému může protestovat jen člověk vedený zlými motivacemi. Ve skutečnosti je to bestie, po kouskách ukusující naši svobodu. Václav Klaus si toho všiml. Proto je aktivisty modelu občanské společnosti vydáván za ztělesněné zlo.

Nakladatelství C. H. Beck

ZUZANA DVOŘÁKOVÁ,
LUBOŠ SMRČKA A KOL.

Finanční vzdělávání pro střední školy

Se sbírkou řešených příkladů na CD

Brožované, obj. č. EU 56
ISBN 978-80-7400-008-9

Publikaci lze objednat s 5% slevou v e-shopu na adrese www.beck.cz, nebo písemně na adrese: Nakladatelství C. H. Beck, Reznická 17, 110 00 Praha 1, tel.: 225 993 959, fax: 225 993 920, e-mail: beck@beck.cz

Zuzana Dvořáková
Luboš Smrčka a kol.
Finanční vzdělávání pro střední školy
se sbírkou řešených příkladů na CD

BECKOVY EKONOMICKÉ UČEBNICE

- ✓ Finanční gramotnost a finanční vzdělávání
- ✓ Faktory ovlivňující nutnost finančního vzdělávání (demografický vývoj, politický vývoj, ekonomický vývoj, proměny společnosti a individuálních hodnot, chudoba a sociální vyloučení v EU, ochrana před chudobou v ČR)
- ✓ Peníze v čase a teorie peněz
- ✓ Hospodaření domácností
- ✓ Finanční produkty
- ✓ Ochrana spotřebitele
- ✓ Vybrané výukové metody finančního vzdělávání
- ✓ Slovníček pojmů
- ✓ Aktuální literatura a rejstřík

Václav Klaus jako zakladatel think tanku*

Marek Loužek

Centrum pro ekonomiku a politiku

Václav Klaus je nejen nejdéle sloužícím polistopadovým českým politikem, který se výrazně prosadil na mezinárodní scéně. Klaus je nejen významným profesorem ekonomie, který zná ekonomickou teorii do nejmenších detailů a dokáže mistrně ekonomicky uvažovat a argumentovat. Václav Klaus je rovněž schopným organizátorem, což projevil nejen při řízení vlády či politické strany, ale rovněž při založení a řízení předního českého liberálně-konzervativního think tanku.

Ambicí Centra pro ekonomiku a politiku (CEP) vždy bylo stát se kvalitním českým institutem pro ekonomická a politická studia. CEP se snaží – jak praví jeho statut – šířit a podporovat ideje svobodné společnosti a tržní ekonomiky a šíření idejí velkých osobností liberálního a konzervativního myšlení. Václav Klaus založil CEP jako občanské sdružení. Hlavní náplní jeho

činnosti je pořádání pravidelných seminářů, přednášek známých domácích a zahraničních osobností a vydávání publikací.

Dějiny Centra pro ekonomiku a politiku lze pracovně rozdělit na tři etapy: 1. éru zakládání (1998–1999), 2. éru stabilizace (2000–2002) a 3. éru „prezidentskou“, která začala v roce 1993 a trvá až do dnešních dnů. V každém z těchto období je vliv Václava Klause na fungování CEPu zásadní. Václav Klaus je tahounem CEPu po intelektuální stránce, jakkoli praktickou organizaci zajišťují jeho spolupracovníci.

V čele CEPu stojí správní rada v čele s Václavem Klausem. Dalšími členy správní rady byli od jeho vzniku doktor medicíny Vratislav Schreiber a někdejší senátor Richard Salzman. Dnešními členy správní rady jsou vedle Václava Klause Jiří Weigl a Karel Steigerwald. Centrum pro ekonomiku a politiku se stalo významným českým think tankem a podařilo se mu dosáhnout značného vlivu.

Éra zakládání

Idea založit Centrum pro ekonomiku a politiku se zrodila na jaře 1998, kdy došlo ke zpochybnění základních liberálních myšlenek a postojů. Podnětem pro vznik CEPu byla – jak přiznal Václav Klaus při prezentaci knížky „Země, kde se již dva roky nevládne“ (1999) v Malém sále na Žofíně 8. dubna 1999 – „frustrace z absence věcné argumentace o spoustě věcí, které leží v oblasti mezi politikou a ekonomikou“. Zkratka CEP se Václavu Klausovi líbila, protože CEPem by chtěl leckoho proháňet, uhánět a poštuchovat.

Knížka Václava Klause „Země, kde se již dva roky nevládne“ (CEP, 1999) byla historicky první publikací CEPu. Reagovala na Zprávu Zemanovy vlády o stavu české společnosti. Jako doporučení pro oživení ekonomiky doporučil Václav Klaus: rozběhnutí ekonomiky (zřetelným impulzem v oblasti měnové politiky), sanaci některých vybraných jednotek ekonomiky (v bankovní sféře i v reálné ekonomice), pokračování liberalizace, deregulace a privatizace a zdokonalování systému institucí a legislativy. Drtivá většina ekonomů by podle Klause o každém z těchto kroků dokázala

napsat monografii. Kouzlo a vtíp bylo v detailu a v řazení těchto kroků.

Podívat se na první sborníky CEPu je z historického hlediska mimořádně poučné. Na seminářích vystupoval Václav Klaus daleko častěji než v pozdějších letech. 13. května 1999 pronesl jednu z hlavních přednášek u příležitosti stých narozenin Friedricha Augusta von Hayeka. Hayek se podle Klause „s totalitárními režimy a s je ospravedlňujícími ideologiemi, fašismem a komunismem, utkal snad nejostřeji a nejdůsledněji ze všech a kdo také snad nejvíce přispěl k jejich porážce“ (Sborník CEP č. 1/1999, s.23).

Pozoruhodný je Klausův příspěvek na semináři „Prámeny práva – principy nebo zájmy?“, který proběhl 24. května 1999 v Národním domě na Vinohradech. Akce vznikla na popud Vojtěcha Cepla, který vyslechl Klausovu přednášku pro Všehrd na Právnické fakultě UK. Zatímco pro Cepla a Rychetského jsou pramenem práva legislativa či výklady soudců a soudů, Václav Klaus se přimlouval k sociologickému či ekonomickému pohledu na právo jako endogenní veličinu, tj. výklad, proč vznikají takové či onaké zákony. ▶

* Příspěvek do sborníku „Václav Klausovi. Festschrift k významnému životnímu jubileu“. Praha, Fragment 2011, s. 194–199.

NABÍZÍME

Dejmek. Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 100 Kč, 198 stran.

Loužek. Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 100 Kč, 165 stran.

objednávky na www.cepin.cz, tel. 222 814 666, e-mail: cep@cepin.cz

Dodnes aktuální je Klausův příspěvek na semináři „Robert Mundell – laureát Nobelovy ceny za ekonomii 1999“ z 10. ledna 2000, který byl přetištěn v knize „Autoři CEPu o euru“ (CEP 2010). Václav Klaus analyzuje Mundellovu teorii optimálních měnových zón, která má relevanci i pro současnou diskusi o krizi eurozóny. Z výkladu Klaus vyvozuje, že současná eurozóna není optimální měnovou zónou ve smyslu Mundellovy teorie (sborník č. 4/2000).

Průlomovou byla přednáška z 29. května 2000 „Tři roky po měnové krizi: rekapitulace událostí a jejich souvislostí, aby se na některé věci nezapomnělo“, kde Václav Klaus analyzuje českou měnovou krizi z roku 1997. Měnový otřes byl podle něj použit jako hlavní argument pro diskreditaci celé vládní hospodářské politiky. Klausovým závěrem je, že nelze mít paralelně: fixní měnový kurz; nevypěstlost (křehkost, zranitelnost či chatrnost) bankovních a finančních institucí; naprostou

otevřenost ekonomiky vůči velmi propojenému světu; jakoukoli makroekonomickou poruchu (inflaci, deficit běžného účtu platební bilance či deficit státního rozpočtu) (sborník CEP č. 5/2000).

Éra stabilizace

V letech 2000–2002, kdy byl výkonným ředitelem Centra pro ekonomiku a politiku Jiří Weigl, nastává etapa stabilizace CEP. Václav Klaus, který tou dobou sloužil jako předseda Poslanecké sněmovny, byl v CEPu stále mimořádně aktivní, o čemž svědčí dvě autorské knihy. Kniha „Evropa pohledem politika, pohledem ekonomů“ (CEP, 2001) shrnuje texty o evropské integraci z let 1993–2001. Klausův přístup lze nazvat jedním slovem – eurorealismus.

Neméně zásadní knihou byl i „Občan a obrana jeho státu“ (2002), jež se zabývá demokracií versus občanskou společností, ideovými východisky a programovými zásadami, volbami a zodpovědností politika a právními otázkami. Václav Klaus vysvětluje, proč je liberálním konzervativcem, proč není sociálním demo-

kratem a uchopuje řadu aktuálních témat, včetně přímé volby prezidenta.

Z Klausových vystoupeních na seminářích stojí za pozornost přednáška „Schumpeter po půl století a náš dnešek“ u příležitosti padesátého výročí smrti jednoho z největších ekonomů první poloviny 20. století – Josepha Schumpetera (12. května 2001). Klaus hodnotí vysoko Schumpeterovy texty z dějin ekonomických doktrín, které mohly být jen na první pohled považovány za obracení se do minulosti. „Byly navýsost aktuálním promlouváním k současnosti, k dobovým ekonomickým problémům“ (Sborník č. 6/2000).

Z dějinných přednášek Václava Klause stojí za povšimnutí jeho vystoupení „Frédéric Bastiat – obhájce ekonomické svobody“ z 4. září 2001. Bastiat je pro Václava Klause jedním z nejvýznamnějších obhájců ekonomické svobody a jedním z nejpřesvědčivějších odpůrců státního intervencionismu, a to nejen v době jeho života, tedy

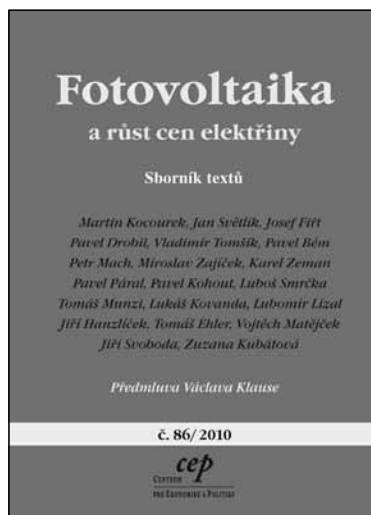
v první polovině 19. století, ale vůbec.

19. února 2003 pronesl Václav Klaus přednášku u příležitosti osmdesáti let od smrti prvního československého ministra financí Aloise Rašína. Klaus ocenil Rašínovu opravdovost a důslednost, osobní odpovědnost, životní skromnost, důraz na liberální společenské uspořádání a na tvořivý individualismus. Rašín byl „českým politikem první velikosti, byl jedním z průkopníků naší samostatnosti“ (Sborník CEP č. 24/2003).

Éra prezidentská

Éra prezidentská znamenala pro fungování CEPu významný předěl. Jiří Weigl se stal kancléřem prezidenta republiky a na jeho místo v pozici výkonného ředitele CEPu nastoupil Petr Mach, jehož štafetu později převzal Jan Skopec. Éra prezidentská představuje z hlediska aktivit a publikací vrchol dosavadního fungování CEPu. CEP uspořádal semináře na neuvěřitelné množství témat, od ekonomických, přes politická až po obecně kulturní. ▶

NABÍZÍME

CEP nabízí sborník č. 86/2010 „Fotovoltaika a růst cen elektřiny“, do něhož přispěli **Martin Kocourek, Jan Světlík, Josef Fírt, Pavel Drobil, Vladimír Tomšík, Pavel Bém, Petr Mach, Miroslav Zajíček, Karel Zeman, Pavel Páral, Pavel Kohout, Luboš Smrčka, Tomáš Munzi, Lukáš Kovanda, Lubomír Lízal, Jiří Hanzlíček, Tomáš Ehler, Vojtěch Matějček, Jiří Svoboda a Zuzana Kubátová.** Editorem je **Marek Loužek.** Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus.**

Cena: 70 Kč, 140 stran.

Centrum pro ekonomiku a politiku nabízí sborník č. 84/2010 „Vznik EFTA – padesát let poté“, do něhož přispěli **Hynek Fajmon, Pavel Hnát, Petr Adrián, Petr Mach, Victoria Curzon Price, Jan Skopec, Jens Eikaas, Martin Erva, Tomáš Munzi a Lukáš Kovanda.** V příloze je smlouva o založení Evropského sdružení volného obchodu. Editorem sborníku je **Marek Loužek.** Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus.**

Cena: 70 Kč, 165 stran.

objednávky na www.cep.in.cz, tel. 222 814 666, e-mail: cep@cep.in.cz

Z ekonomických seminářů lze zmínit témata jako euro, statistika a deflace, inflace, měnová reforma, daňová konkurence, Velká deprese, jaderná energie, chemická směrnice REACH, Česká konsolidační agentura, zahraniční investice, americká finanční krize, rozvojové země, energetická politika, nová regulace finančních trhů, líná evropská ekonomika či omyly naší statistiky.

Z historických seminářů jsme si připomněli konec druhé světové války, sarajevský atentát, maďarské povstání 1956, Marshallův plán, únor 1948, srpen 1968, Mnichov 1938, nacistickou okupaci, československou ústavu 1920, vznik EFTA, Trianonskou smlouvu. Z environmentálních seminářů jsme rozebrali trvale udržitelný rozvoj, globální oteplování či biopaliva.

Z aktuálních politických témat byla hojně diskutována postdemokracie, islám v Evropě, antidiskriminační zákon, vztah církve a státu, soudcokracie, česko-německá deklarace, vstup do Schengenu či 17. listopad 1989. Důležitý politický rozměr měly semináře CEP týkající se evropské integrace. CEP vydal sborník k návrhu evropské ústavy s komentáři a sborník o krachu evropské ústavy. Analyzovali jsme Maastrichtskou smlouvu i Lisabonskou smlouvu.

Václava Klause zajímají přitom nejen aktuální hospodářské či politické otázky, nýbrž i výročí významných osobností společenských věd a kultury. Z moderovaných akcí ke slavným výročím nelze opominout semináře k Johnu Maynardu Keynesovi, Sigmundu Freudovi, Immanuelu Kantovi, Georgi Orwellovi, José Ortegu y Gassetovi, Václavu Černém, Johnu Stuartu Millovi, Jeanu Baptistu Sayovi, Augustu Comtovi, Jean-Jacques Rousseauovi, Charlesi Darwinovi, Thomasi Malthusovi, Albertu Camusovi či Ronaldu Reaganovi.

Na akcích Centra pro ekonomiku vystoupila rovněž celá řada renomovaných zahraničních řečníků. Za všechny při-

pomeňme Johna Laughlanda, Anthony Coughlana, Richarda Ebelinga, Christophera Bookera, Johna Gillinghama, lorda Davida Howella, Billa Cashe, Allaina Bournazela, Wilhelma Hankela, Freda Singera, Juliana Morrise, Michaela Walkera, Ryczarda Legutka, Charlese Dallaru, Rolanda Vaubela či Johna O'Sullivanu.

Václav Klaus i v prezidentské éře vystoupil na semináři jako aktivní řečník. Mimořádná byla konference k patnácti letům obnovení kapitalismu v naší zemi, na níž vedle Václava Klause vystoupili rovněž Vladimír Dlouhý, Karel Dyba, Dušan Tříška, Marián Čalfa, Ivan Kočárník, Jana Fürstová a Emanuel Šíp. Prezident brilantně vyložil, co ekonomické reformě předcházelo, položil otázku – kam jít a jak tam jít, rozebral stavební kameny transformace a vysvětlil kouzlo transformačního celku (sborník CEP č. 47/2006).

Zásadním byl esej Václava Klause „Co je evropeismus“ (2006), který uchopuje evropeismus jako evropskou metaideologii – konglomerát idejí, při čemž zkoumá politicko-ekonomickou (či sociální) dimenzi evropeismu, evropeistické pojetí způsobu evropského integrování, evropeistické pojetí svobody, demokracie a společnosti a evropeistické chápání zahraniční politiky a mezinárodních vztahů. Evropeismus vykazuje výraznou supranacionální tendenci, rozhodně a nemilosrdně vystupující proti mezivládnímu přístupu.

Vedle sborníků a knih Centrum pro ekonomiku a politiku vydává i pravidelný měsíční newsletter, kde tiskneme aktuálnější texty autorů tak či onak spřízněných s CEPem. Vznikla tak zvláštní směska univerzitních profesorů, spisovatelů, členů bankovní rady ČNB, žurnalistů, bývalých i současných politiků, významných ekonomů, politologů, historiků a filozofů, kteří komentují aktuální události či připomínají významná výročí.

Václav Klaus je přitom pravidelným přispěvatelem do newsletteru. Vycházejí zde

jeho české i zahraniční přednášky, přetisky jeho článků z českých i zahraničních médií, ale i původní originální stati psané jen pro newsletter. Čtenář má tak příležitost sledovat kontinuitu Klausova uvažování o politice, ekonomii, společenských a kulturních otázkách či změnách klimatu.

Závěr

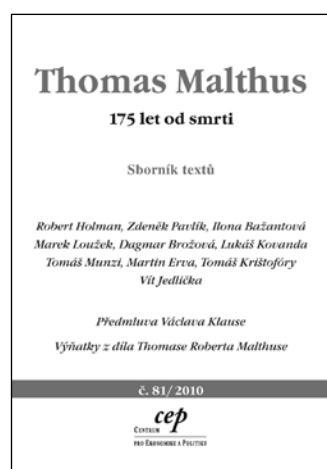
Václav Klaus jako architekt ekonomické transformace je v mezinárodním ohledu výjimečný v tom, že je stále politicky činný a aktivní. Svým eurorealismem a skepsí k řadě módních trendů v současném světě zůstává na mezinárodní scéně stále viditelný a to je dobře. Je obdivuhodné, že si český prezident i ve své špičkové státnické funkci dokáže najít čas na psaní odborných textů, jejichž kvalitou předstihuje většinu domácích akademiků.

Svým bojem za svobodu jednotlivce, odporem k unifikaci a centralizaci Evropské unie, bojem s ideologií globálního oteplování zůstává Václav Klaus hvězdou na českém a mezinárodním nebi. Jeho sedmdesáté narozeniny jsou příležitostí nejen k upřímné gratulaci, ale i vyjádření přání, aby jeho hvězda zářila dál. Bojovníka za svobodu Česká republika i Evropa potřebuje jako sůl.

Literatura:

- DeMuth, Ch.: Tajemství think tanku: Newsletter CEP č. 6/2008, s. 1-3.
- Klaus, V.: Země, kde se již dva roky nevládně: Praha, CEP 1999.
- Klaus, V.: Evropa pohledem politiky, pohledem ekonomy: Praha, CEP 2001.
- Klaus, V.: Občan a obrana jeho státu: Praha, CEP 2002.
- Klaus, V.: Sto let od narození Friedricha Augusta von Hayeka. In: Sborník CEP č. 1/1999, s. 23-28.
- Klaus, V.: Prameny práva – principy, neb zájmy? In: Sborník CEP č. 1/1999, s. 43-45.
- Klaus, V.: Robert Mundell a optimální měnové zóny. In: Sborník CEP č. 4/2000, s. 17-23.
- Klaus, V.: Tři roky po měnové krizi. Rekapitulace událostí a jejich souvislostí, aby se na některé věci nezapomnělo. In: Tři roky od měnové krize. Sborník CEP č. 5/2000, s. 9-25.
- Klaus, V.: Schumpeter po půl století a náš dnešek. In: Sborník CEP č. 6/2000, s. 11-16.
- Klaus, V.: Frédéric Bastiat – obhájce ekonomické svobody. In: Frédéric Bastiat. Sborník CEP č. 11/2001, s. 9-12.
- Klaus, V.: Osmdesát let od smrti Aloise Rašina. In: Alois Rašín. Sborník CEP č. 24/2003, s. 11-14.
- Klaus, V.: Patnácté výročí obnovení kapitalismu. In: *Patnáct let od obnovení kapitalismu*. Sborník CEP č. 47/2006, s. 11-17.
- Klaus, V.: Co je evropeismus: Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku 2006.
- Autoři CEPu o euru: Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku 2010. ■

NABÍZÍME

psal prezident **Václav Klaus**.

140 stran, 70 Kč.

objednávky na www.cep.cz

Centrum pro ekonomiku a politiku nabízí sborník číslo 81/2010 „**Thomas Malthus – 175 let od smrti**“, do něhož přispěli **Robert Holman, Zdeněk Pavlík, Ilona Bažantová, Dagmar Brožová, Lukáš Kovanda, Tomáš Munzi, Tomáš Kristofóry** a **Vít Jedlička**. V přílohách sborníku jsou tři kapitoly z Malthusova nejslavnějšího díla – „Eseje o principu populace“. Editorem sborníku je **Marek Loužek** (1798). Předmluvu ke sborníku na-

DAREBÁKOVY NAROZENINY

Pavel Kalina
historik umění a architektury

Sedmdesáté narozeniny Václava Klause provázela masivní kampaň napříč různými médii, která svým rozsahem a nechutností překonala všechny předchozí projevy na téma Václav Klaus – nepřítel lidstva. V tomto článku nechci polemizovat o osobě, které se kampaň týkala. Co mě zajímá, je způsob, jakým dnes média dokážou zatočit s kýmkoli a s čímkoli. V podstatě jsme se dostali do situace, která ohrožuje chod naší civilizace jako celku, a to bez ohledu na to, jak se nám líbí nebo nelíbí jeden konkrétní politik.

Většina materiálů publikovaných v minulém týdnu měla za cíl představit karikaturu současného prezidenta, nejčastěji prostřednictvím citátů vytržených z kontextu, které měly dokázat několik obehnaných klišé typu ješitnost, nekompetentnost, arogance atd. Chtěl bych připomenout, že kdysi existoval svět, ve kterém bylo životní jubileum důvodem k hledání spíš toho pozitivního, a to dokonce i u osoby, kterou z nějakého důvodu nemusím mít v lásce.

Většinu současných médií ovšem cosi jako slušnost evidentně chybí. Společnost

umožňující popírání jakékoli autority ovšem nemůže dlouhodobě fungovat – opět bez ohledu na to, jak se díváme na konkrétní kroky konkrétní osoby.

Účelová manipulace

Hyienistická kampaň k prezidentským sedmdesátinám přišla několik týdnů poté, co jeho popularita prudce poklesla. Připomeňme, že důvodem poklesu nebylo žádné zásadní selhání, které by bylo možné nazvat politickým. Hlavním důvodem byl patřičně okomentovaný klip naší veřejnoprávní televize, na kterém prezident České republiky strká do kapsy protokolární pero. Vysvětlení, že klip vznikl náhodou, lze těžko uvěřit.

Nabízí se proto poněkud zneklidňující vysvětlení. Jsme asi jedinou zemí na světě, kde veřejnoprávní médium léta neúspěšně sleduje každý prezidentův pohyb. Když se mu po letech podaří zachytit něco, co by bylo možné využít, zpracuje to do podoby, která z naprosté prkotiny dělá světodějnou událost. To je postup, který nemá nic společného s nějakou svobodou slova či právem na informace.

Jde o zcela účelovou manipulaci s obrazem. Ten je potom následně využit k diskreditaci politika ne za jeho názory, ale čistě na základě vizuálního sdělení, které s politickou agendou nemá nic společného.

Připomeňme, že Václav Klaus se už jednou stal obětí podobné hry s obrazem a fakty na účet daňových poplatníků. Během českého předsednictví EU, na které dodnes s láskou vzpomíná firma ProMoPro, objednala Česká republika do Bruselu „plastiku“ Entropa, jejímž prostřednictvím česká vláda mediálně dehonestovala svého vlastního prezidenta. I tehdy šlo o akci, jakou si těžko lze představit ve Francii, Spojených státech či jakékoli normální zemi. I tehdy byla prvoplánová politická manipulace zaštitěna zcela dutými frázemi o svobodě, tentokrát umělecké tvorby. Zjevné zneužití konceptu „umění“ na politickou objednávku tehdy také nikomu nevadilo.

Varování

Vlna protiklausovských materiálů, která minulý týden zaplavila česká média, je tedy logickým vyústěním dlouhodobé mediální strategie. Jejím důvodem nejsou osobní vlastnosti prezidenta, ba dokonce

ani osobní nenávisť, kterou k němu část naší „kulturně-politické fronty“ zjevně chová. Václav Klaus v posledních letech otevřel několik témat, která jsou pro náš svět právě tak klíčová jako tabuizovaná. Každý ví, že převládající podoba ekologického alarmismu slouží především zelenému byznysu, méně pak budoucnosti planety. Každý ví, že současná podoba Evropské unie přináší budoucnosti Evropy patrně víc škod než užitek. Každý ví, že Německo prostě nemůže mít jednu měnu s Řeckem.

Ti, kdo o tomto světě opravdu rozhodují, ale ke své práci nepotřebují nezávislé analýzy, a už vůbec nepotřebují, aby jim do jejich obchodů mluvil prezident nějaké malé země ve střední Evropě. Současnou kampaň lze číst jako varování všem, kdo by na tom chtěli něco změnit: Proti mediální bariéře jste takhle maličci. Můžeme to vzít na vědomí. Jen blázen by se ovšem mohl domnívat, že to má něco společného se zájmy českých voličů. Těm je určena jiná zpráva: Zasmáli jste se, na chvíli jste měli pocit, že jste svobodní. A teď, holoto, zpátky ke strojům.

Lidové noviny 23. 6. 2011

NABÍZÍME

Centrum pro ekonomiku a politiku nabízí knižku Stanislavy Janáčkové „Krise eurozóny a dluhová krize vyspělého světa“ (2010). První část zkoumá varovné signály hospodářského zpomalení 2007–2009. Druhá část diskutuje světovou finanční krizi. Třetí část rozebírá eurozónu v krizi. Kniha by neměla chybět v knihovně žádného ekonomu zajímavějšího se o krizi eurozóny. Předmluvu napsal prezident Václav Klaus.

Cena: 100 Kč, 100 stran.

objednávky na www.cepin.cz

Zvýhodněné předplatné na druhou polovinu roku

Předplatné zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného na druhou polovinu roku 2011 činí 330 Kč.
Studentské předplatné 165 Kč.

cep
CENTRUM
PRO EKONOMIKU A POLITIKU

www.cepin.cz